

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Seksuaalirikoksiin ja törkeisiin rikoksiin Suomessa syyllistyneen maasta poistaminen; selvitys tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista (julkinen)

1 Tausta

Kansalaisaloitteessa KAA 5/2019 vp ehdotetaan lainvalmisteluun ryhtymistä ja/tai ulkomaalaislain muuttamista sen varmistamiseksi, että seksuaalirikokseen Suomessa syyllistynyt ulkomaalainen menettäisi automaattisesti oleskelulupansa ja että hänet voitaisiin karkottaa välittömästi. Lisäksi aloitteen perusteluissa esitetään, että rikoksesta tuomittu on otettava välittömästi säilöön mahdollisen pakenemisen estämiseksi ja että tuomittu ei saisi hakea Suomen kansalaisuutta riippumatta siitä, missä maassa rikos on tehty. Aloitetta perustellaan seksuaalirikosten kansalaisissa aiheuttamalla turvattomuuden tunteella, näiden rikosten vakavuudella ja ulkomaalaisten tekemien seksuaalirikosten osuudella kaikista seksuaalirikoksista. Nykyistä lainsäädäntöä pidetään aloitteessa riittämättömänä.

Hallintovaliokunnan mietinnöstä 11.12.2020 kansalaisaloitteesta seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkotus (HaVM 29/2020 vp— KAA 5/2019 vp) ilmenevillä perusteilla valiokunta on päätnyt ehdottamaan, että kansalaisaloite hylätään. Hallintovaliokunta on kuitenkin mietinnössään hyväksynyt yhden lausumaehdotuksen ja edellyttänyt, että *hallitus huolehtii seksuaalirikoksiin ja törkeisiin rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten nopeasta ja tehokkaasta maasta poistamisesta sekä varmistaa muutoinkin kansalaisten turvallisuuden tunteen, rikosten uhrien ja asianosaisen itsensä oikeusturvan parantamiseksi entistä sujuvamat käsittelyprosessit rikosasioissa sekä antaa hallintovaliokunnalle selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tuloksista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä.*

Valiokunta on mietinnössään todennut, että pitkittyneet käsittelyprosessit ovat kansalaisten turvallisuuden tunteen, yleisen oikeustajun, rikosten uhrien ja asianomaisen henkilön oikeusturvan kannalta ongelmallisia. Joissain tilanteissa täytäntöönpanokelpoista palautuspäätöstä ei saada lainkaan toteutettua esimerkiksi sen vuoksi, että palautettavan henkilön lähtömaa ei ota tätä vastaan. Toimiva palautusjärjestelmä on uskottavan maahanmuuttopolitiikan keskeinen osatekijä.

Valiokunta on mietinnössään pitänyt nykyisen lainsäädännön mukaisia karkottamisen edellytyksiä riittävinä. Valiokunta ei myöskään olet pitänyt tarkoituksenmukaisena, että maasta karkottamisessa noudatettaisiin erilaisia prosesseja riippuen siitä, minkälaisen rikoksen perusteella karkottamispäätös tehdään. Tosiasiallinen haaste näyttäytyy siinä, että maastapoistamispäätökset tulee myös voida panna riittävän tehokkaasti täytäntöön.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

2 Lainsäädäntö

Kansallinen lainsäädäntö yleisesti ja sen kehittäminen

Maasta poistamista koskeva perussäätely ulkomaalaislaissa on ollut pitkään voimassa ja säädetty nykyistä erilaisessa toimintaympäristössä. Sääntelyssä perusrakenteena on jako maasta karkottamiseen ja käännättämiseen. Lisäksi on vielä EU-sääntelyyn perustuva rajalla tapahtuva pääsyn epääminen. Maassa oleskelevien ulkomaalaisten maastapoistamismenettelyjen täytäntöönpanon pääsäännöt ovat lähtökohdiltaan erilaiset. Maasta karkottamisessa täytäntöönpanoa on oikeus odottaa maassa vähintään hallinto-oikeuden päätökseen asti ja käännättäminen voidaan panna heti toimeen. Yksinkertaisesti sanottuna maasta karkottamista menettelynä sovelletaan sen jälkeen, kun henkilölle on myönnetty oleskelulupa tai oleskeluoikeus on rekisteröity. Näihin pääsääntöihin on vuosien varrella tehty lukuisia poikkeuksia, minkä vuoksi sääntely on muodostunut valitettavan monimutkaiseksi. Käännättämiselle on säädetty tiukennuksia ja maasta karkottamiselle helpotuksia, jolloin pääsääntöjen väliin on tullut erilaisia poikkeustilanteita. Esimerkiksi kansainvälisen suojelun hakeminen muun oleskeluluvan päätyttyä on seikka, jota ei ole otettu huomioon sääntelyssä.

Maasta poistamista koskevan sääntelyn ongelmat on tiedostettu ja sääntely olisi hyvä uudistaa kokonaisuudessaan, jotta sillä voitaisiin vastata olemassa olevan toimintaympäristön uusiin piirteisiin. Yksittäisillä säännösmuutoksilla on vaikea korjata hajanaiseksi muodostunutta kokonaisuutta.

Sisäministeriö asetti vuoden 2021 lopulla ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen esiselvityshankkeen (SM024:00/2021), jossa selvitetään ulkomaalaislain muutostarpeita ja uudistuksen toteuttamistapaa. Esiselvityksen pohjalta hankkeessa laaditaan suunnitelma kokonaisuudistuksesta. Ulkomaalaislain kokonaisuudistusta koskeva kirjaus sisällytettäisiin seuraavaan hallitusohjelmaan.

Esiselvityshankkeessa kuullaan lakia soveltavia viranomaisia sekä muita asiantuntijoita ja sidosryhmiä erityisesti lain käytettävyydestä ja toimivuudesta. Näissä kuulemisissa ja keskusteluissa maasta poistamiseen liittyvät kysymykset ovat nousseet esiin yhtenä asiakokonaisuutena. Esiin on noussut myös kysymys siitä, voitaisiinko lainsäädännöstä poistaa käännättämistä ja karkottamista koskeva erottelu. Yleisenä johtopäätöksenä on ollut, että maasta poistamista koskeva lainsäädäntö on uudistettava ja tarkasteltava kokonaisuudessaan uudelta pohjalta. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat maasta poistamisen menettelyt ja täytäntöönpanoa koskeva sääntely.

Rikoksen perusteella tehdyn karkottamispäätöksen täytäntöönpanon sääntely

Rikosten perusteella karkotettavien täytäntöönpanosäännöksiä ulkomaalaislaissa muutettiin vuonna 2018 voimaan tulleilla säännöksillä. Muutettujen säännösten perusteella karkottamisen täytäntöönpano on mahdollista jo ennen hallinto-oikeuden päätöstä valitukseen. Nopeampi täytäntöönpano edellyttää, että hallinto-oikeus tekee ratkaisun sille täytäntöönpanon kieltämiseksi tai keskeyttämiseksi tehtyyn hakemukseen eikä kiellä tai keskeytä täytäntöönpanoa päätöksessään. Poliisilta saadun tiedon mukaan hallinto-oikeudet ovat käsitelleet hakemuksia nopeutetussa käsittelyssä, joten karkottamispäätöksiä on käytännössäkin päästy panemaan täytäntöön lain mahdollistamalla tavalla, nopeammin kuin normaalissa karkottamisprosessissa.

Mainittu lainmuutos koskee sekä kolmannen maan kansalaisten että unionin kansalaisten karkottamisen täytäntöönpanoa. Unionin kansalaisten karkottamisen täytäntöönpanon osalta oikeuskäytännössä on kuitenkin ilmennyt vaihtelua asiaa koskevan lainkohdan osalta. Ainakin osa hallinto-oikeuksista tulkitsee kyseistä lainkohtaa sen sananmukaisen muodon mukaisesti siten, että mahdollisuus nopeampaan täytäntöönpanoon on mahdollista vain niiden unionin kansalaisten osalta, jotka ovat oleskelleet Suomessa vähemmän kuin viisi vuotta. Lain esitöiden perusteella lainsäätäjän tarkoituksena näyttäisi kuitenkin olleen, että säännöstä sovellettaisiin kaikkiin rikosten perusteella karkotettaviin unionin kansalaisiin.

3 Viranomaisten lähtömaayhteistyö

Takaisinottosopimuksista

Pääministerin Marinin hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus pyrkii saamaan aikaan palautussopimukset kaikkien keskeisten kolmansien maiden kanssa, joiden kansalaisia Suomi voi palauttaa turvallisesti. Palautuskiellon täysmääräinen kunnioittaminen ja palautettavan perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen ovat ensisijaisia paluu- ja palauttamispolitiikasta puhuttaessa. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että vapaaehtoisesta paluun järjestelmää kehitetään.

ensisijaisena vaihtoehtona turvata kielteisen päätöksen saaneiden maasta poistuminen kestävää paluuta tukien. Palautuksia toimeenpannaan tehokkaasti kunnioittaen perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten palautuskieltoja. Osa turvapaikanhakijoista ja maassa oleskelevista ulkomaalaisista ei täytä turvapaikan tai muun kansainvälisen suojelun saamisen tai muiden erillisten oleskelulupien edellytyksiä. Palauttaminen ei kuitenkaan toimi muun muassa sen vuoksi, etteivät valtiot ole välttämättä halukkaita ottamaan takaisin omia kansalaisiaan.

Takaisinottosopimuksia eli niin kutsuttuja varsinaisia palautussopimuksia on kahdenlaisia: EU:n takaisinottosopimuksia ja kahdenvälisiä takaisinottosopimuksia. Lisäksi on olemassa muita sopimuksia, joissa on takaisinottoa koskevia määräyksiä, sekä yhteisymmärryspöytäkirjoja. Oleellisia ovat EU:n takaisinottosopimukset, joita komissio neuvottelee kolmansien maiden kanssa EU:ssa yhdessä päätettyjen prioriteettimaiden osalta osana yhteistä turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa. Takaisinottosopimukset luovat raamit kolmansien maiden kanssa tehtävälle viranomaisyhteistyölle ja tukevat takaisinoton operatiivista työtä. Takaisinottosopimuksen aikaansaaminen edellyttää neuvottelukumppanin halukkuutta alkaa neuvotella ja – myönteisen lopputuloksen seurauksena – allekirjoittaa saavutettu yhteisymmärrys. Takaisinottosopimusten neuvotteluissa on otettava huomioon jo olemassa olevat erilaiset, ml. kahdenväliset, toimintatavat ja sopimukset kolmansien maiden kanssa, minkä lisäksi EU:n eri jäsenmailla on eri prioriteetit kolmansien maiden suhteen. Olemassa oleva takaisinottosopimus ei aina takaa täysin toimivaa yhteistyötä, koska sopimusten toimeenpanoon voi yllättäen liittyä kolmannen maan päivänpolitiikka. EU:lla on oman politiikkansa tueksi erilaisia potentiaalisia kannustimia ja mekanismeja kuten viisumisäännöstön 25a artikla, jota voidaan käyttää niin positiivisena kuin negatiivisena kannustimena. Kahdenvälisiä takaisinottosopimuksia Suomella on vain muutamien EU-maiden sekä Sveitsin ja Kosovon kanssa. Suomelle nimenomaan EU:n kannustimia ja mekanismeja hyödyntävät takaisinottoneuvottelut ovat prioriteetti.

Suomen kahdenvälisistä sopimuksista Afganistanin kanssa käytävät takaisinottokeskustelut ovat Afganistanin tilanteen johdosta lopetettu.

Irakin kanssa käydään keskusteluja sekä EU:n kautta että kahdenvälisesti. Viime vuoden 2021 joulukuussa takaisinottoasiat nousivat keskusteluun EU:n komissioedustajan ja Irakin varaulkoministerin välillä Brysselissä. Varaulkoministeri vieraili myös Helsingissä ja takaisinottoasioiden edistäminen oli keskustelunaiheena viranomaistapaamisessa. Muuttoliikeasioista on puhuttu irakilaisviranomaisten kanssa paitsi Suomen Bagdadin-edustuston välityksellä myös asiantuntijatasoisen tapaamisissa Irakin viranomaisten (esim. syksyllä 2021 delegaatiovierailu Helsinkiin) ja muutenkin Irakin Helsingin-suurlähetystön kanssa. Keskusteluja Irakin viranomaisten kanssa on tarkoitus jatkaa Irakin uuden hallituksen muodostamisen jälkeen.

EU:lla ei ole varsinaista muuttoliike- tai takaisinottodialogia Somalian kanssa. Takaisinottokeskustelut ovatkin olleet kahdenvälisiä ja niitä on käyty Somalian kanssa sekä molempien maiden sisäasiainhallinnon virkamiesten kesken sekä Suomen Nairobien-edustuston välityksellä. Syksyllä 2021 Somalian takaisinotosta vastuussa olevassa virkamireshallinnossa tapahtui muutoksia ja mm. sisäisen turvallisuuden ministeri vaihtui. Tammikuussa 2022 Somalian viranomaisilta saatiin viesti, että COVID-19 tilanteesta ja tulevista vaaleista johtuen ei-vapaaehtoiset palautukset keskeytetään. Tarkoituksena on jatkaa keskusteluja heti kun Somalian viranomaisilla on siihen valmiutta.

Paluuasiantuntijan tehtävä

Irakin Bagdadiin sijoittuvan Maahanmuuttoviraston REX-hankkeen tavoitteena on tukea niin Maahanmuuttoviraston uudelleenkotoutumista tukevaa työtä, sisäministeriön paluuneuvotteluja kuin ulkoministeriön kykyä osallistua muuttoliikekeskusteluun. Tavoitteina on uudelleenkotoutumista tukevien toimenpiteiden osuvuuden varmistaminen, takaisinottosopimusten ja paluuyhteistyöpöytäkirjojen täytäntöönpanoon vahvistaminen, viranomaisten käytössä olevan Irakia koskevan tiedon lisääminen ja paluuasiantuntijan toimenkuvan mallintaminen.

Maahanmuuttoviraston lähettämä asiantuntija osallistuu paluuta koskeviin neuvotteluihin maan viranomaisten ja muiden EU-maiden kanssa, tapaa erilaisia toimijoita kuten järjestöjä ja palanneita henkilöitä kattavan kokonaiskuvan saamiseksi, kerää ja välittää Suomen viranomaisille tietoa erityisesti paluuseen ja uudelleenkotoutumiseen liittyen ja mallintaa paluuasiantuntijan toimenkuvan muita samanlaisia tehtäviä varten. Hankkeen tavoitteena on toimia yhteistyössä erilaisten irakilaisien toimijoiden kanssa ja siten edesauttaa paluun ja uudelleenkotoutumisen tuen kehittämistä nykyistä kestävämmäksi ja kehittää ja tukea paikallista omistajuutta. Hanke jatkaa myös poliisien toiminnan tukemista mm. palaajien tunnistamisen ja yhteistyön rakentamisen keinoin. Koordinoitu yhteistyö niin EU:n sisällä kuin paluumaiden kanssa on keskeinen painopiste vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen strategiassa, jonka EU-komissio antoi tiedonannossaan jäsenmaille

28.4.2021. REX:n työlle onkin keskeistä yhteistyö niin muiden EU-jäsenmaiden kuin paikallisen hallinnon kanssa.

4 Käytäntö

Tilastot ja karkotusten määrä

Maahanmuuttovirasto on toimittanut tiedot vireille tulleista rikosperusteisista karkotusesityksistä, päätöksistä ja keskimääräisistä käsittelyajoista vuosilta 2020, 2021 ja 1.1. - 30.6.2022.

Vuonna 2021 Suomessa on tullut vireille kaikkiaan 206 rikosperusteista karkotusasiaa poliisin, rajatarkastusviranomaisen tai Maahanmuuttoviraston omasta aloitteesta. Maahanmuuttovirasto on vuonna 2021 esitysten pohjalta tehnyt yhteensä 169 päätöstä rikosperusteisesta karkottamisesta, joissa 101 tapauksessa on päädytty karkottamiseen. Vastaavasti edellisenä vuotena 2020 vireille tuli kaikkiaan 177 rikosperusteista karkotusasia. Vuonna 2020 Maahanmuuttovirasto teki esitysten pohjalta päätöksen 201 tapaukseen, joissa 119 päädyttiin karkottamiseen.

Vuoden 2022 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana vireille on tullut 52 rikosperusteista karkottamista ja virasto on tehnyt 32 tapauksessa päätöksen, jossa päädyttiin karkotukseen. Verrattuna aiemmin valiokunnalle annettuun selvitykseen vireille tulleista rikosperusteisista karkotusasioista ja tehdyistä päätöksistä, ovat määrät ja päätösten määrä suhteessa vireille tulleisiin asioihin suhteellisen samat.

Käsittelyajoista

Valiokunta on mietinnössään todennut, että maastapoistamisprosessin kesto vaihtelee huomattavasti asiointain. Käännyttämisperesssi saattaa lyhimmillään kestää vain joitakin päiviä, kun taas karkottamisenmenettely muutoksenhakuineen voi kestää jopa vuosia.

Rikosperusteisten karkottamisasioiden keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika on viime vuosina ollut 428-497 vuorokautta. Maahanmuuttovirastolta saatujen tilastotietojen perusteella voidaan käsittelyaikojen osalta todeta, että vuonna 2021 keskiarvo rikosperusteisen karkotusasian käsittelylle oli 452 vuorokautta, mediaanikäsittelyajan ollessa 371 vuorokautta. Edellisenä vuotena 2020 keskiarvo rikosperusteisen karkotusasian käsittelylle oli 428 vuorokautta, mediaaniajan ollessa 369 vuorokautta. Vuoden 2022 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana keskiarvo on ollut 497 vuorokautta, mediaanikäsittelyajan ollessa 411 vuorokautta.

Asian käsittely saattaa pitkittyä esimerkiksi silloin, jos esitystä tehtäessä ulkomaalaista vasta epäillään rikoksiin syylistymisestä ja ennen päätöksen tekemistä jäädään odottamaan rikoksesta annettavaa tuomiota. Käsittelyaikaan vaikuttaa myös mm. se, että poliisi panee monesti karkottamisasian vireille jo hyvissä ajoin ennen kuin rikosasia on edennyt syyttäjälle tai tuomioistuinkäsittelyyn, ja Maahanmuuttovirastossa joudutaan tämän jälkeen odottamaan tuomioistuimen päätöstä rikosasiassa ennen kuin karkottamisesta voidaan virastossa päättää.

Rikosprosessin ja oikeudenkäynnin joutuisuus on keskeinen osa toimivaa rikosoikeudellista järjestelmää. Hallitusohjelman mukaan rikosvastuun toteuttamiseksi ja rikosten käsittelyaikojen nopeuttamiseksi lisätään poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten voimavaroja siten, että koko oikeudellisen prosessin käsittelyajat lyhenevät (esitutkinta, syyttäminen ja tuomioistunkäsittely lainvoimaiseen tuomioon). Rikosasioiden käsittelyä nopeutetaan varmistamalla parempi yhteistyö syyttäjän ja poliisien kesken. Oikeusministeriö asetti 27.5.2020 työryhmän arvioimaan keinoja tehostaa rikosprosessia ja esitutkintalain muutostarpeita hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Työryhmän mietintö rikosprosessin tehostamisesta julkaistiin 18.3.2022. Työryhmän mietinnössä ehdotetaan useita lainmuutoksia, joiden tavoitteena on tehostaa ja nopeuttaa rikosasioiden käsittelyä. Keskeisimmät ehdotukset koskevat lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyn nopeuttamista, tekniikan hyödyntämistä ja esitutkintayhteistyötä. Työryhmän ehdotusten jatkovalmistelu on käynnissä.

Poliisin operatiivinen toiminta maastapoistamispäätösten täytäntöönpanossa

Valtaosa poliisin suorittamisista maasta poistamisten täytäntöönpanoista onnistuu kohtuullisessa ajassa. Tämä koskee niin rikosten perusteella, kuin muilla perusteilla poistettavien täytäntöönpanoa. Tietyissä tapauksissa päätösten täytäntöönpano kuitenkin voi kestää kauan tai niiden täytäntöönpano lykkääntyy määräämättömäksi ajaksi. Poliisi on priorisoinut palautustoiminnassaan rikosten perusteella maastapoistamispäätöksen saaneet. On selvää, että erityisesti yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavat, törkeisiin rikoksiin syylistyneet ulkomaalaiset, pyritään poistamaan heti, kun päätökset tulevat täytäntöönpanokelpoisiksi. Päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi tuleminen ei

vielä kuitenkin takaa sitä, että poistaminen onnistuisi nopealla aikataululla. Poistettava henkilö voi omalla toiminnallaan viivästyttää poistamista tai palauttamisprosessit vastaanottavan valtion voivat olla aikaa vieviä esimerkiksi tilanteissa, joissa palautettavan henkilöllisyys ja kansalaisuus joudutaan selvittämään vastaanottavan valtion kanssa ennen palautuksen täytäntöönpanoa.

Poliisin operatiivisen toiminnan näkökulmasta on havaittu eri tyyppitilanteita, jotka hidastavat tai pahimmassa tapauksessa estävät maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanon.

Yleisin ja vaikeimmin ratkaistava haaste maastapoistamispäätösten tehokkaan täytäntöönpanon varmistamisessa, on tiettyjen vastaanottavien valtioiden omaksuma periaate itse päättää keitä kansalaisiaan he haluavat ottaa takaisin. Aikaisemmin tässä esityksessä on kerrottu toimista, mitä ministeriötasolla ollaan tehty yhteistyön parantamiseksi niin kahdenvälisesti vastaanottavien valtioiden kanssa kuin yhteistyössä muiden EU-valtioiden kanssa.

Poliisi palauttaa vuosittain ulkomaalaisia yli sataan eri maahan. Toisten valtioiden kanssa yhteistyö sujuu vaivattomasti ja nopeasti, toisten valtioiden kanssa haasteet liittyvät muun muassa palautettavien identifiointiin liittyvien järjestelyihin ja/tai takaisinottolupien saamiseen keston, ja kuten aikaisemmin on jo mainittu, jotkut valtiot katsovat kansainvälisen tapaoikeuden vastaisesti oikeutekseen itse päättää keitä kansalaisiaan ottavat vastaan. Poliisi on pitkään operatiivisella tasolla pyrkinyt luomaan toimivia yhteistyörakenteita keskeisten vastaanottajavaltioiden kanssa. Lähinnä on panostettu niihin valtioihin, jotka katsovat oikeutekseen valita keitä ottavat takaisin ja joihin on määrällisesti eniten palautettavia. Näistä valtioista voidaan mainita erikseen Irak ja Somalia, joiden kanssa myös sisäministeriön virkamiestasolla on käyty toistuvia neuvotteluja. Tavoitteena edellä mainittujen valtioiden kanssa on ollut ensisijaisesti saada toimivat järjestelyt rikoksiin syyllistyneiden palauttamiseksi. Irakin kanssa tässä onkin suhteellisen hyvin onnistuttu. Yleisenä tavoitteena luonnollisesti on, että valtiot ottaisivat takaisin kaikki kansalaisensa, joilla ei ole laillista oleskeluoikeutta Suomessa.

Irakista on ollut Suomessa ns. tunnistamisdelegaatioita tunnistamassa palautettavia kansalaisiaan seuraavasti, vuosien 2018 ja 2020 lopulla ja viimeisin marraskuussa 2021. Yhteistyö tältä osin jatkuu, ja on sovittu, että tunnistamisdelegatioiden vierailuja järjestetään tarpeen mukaan. Irakin epävakasta sisäpoliittisesta tilanteesta huolimatta yhteistyö operatiivisella tasolla vielä siis toimii.

Vuoden 2021 aikana poliisi palautti Irakiin saattaen yhteensä 3 henkilöä ja vuoden 2022 tammi-heinäkuun aikana poliisi on palauttanut yhteensä 15 henkilöä Irakiin. Palautuksia Irakiin on tehty sekä reitti- että tilauslennoin.

Yhteydenpito Irakin paikallisiin viranomaisiin on poliisin operatiivisesta näkökulmasta vaivatonta, samoin yhteistyö Irakin Suomen lähetystön kanssa. Yhteydenpitoa Irakin paikallisten viranomaisten kanssa on viikoittain. Irak suostuu ottamaan vastaan saatettuna ainoastaan rikoksiin syyllistyneitä kansalaisiaan.

Poliisilla on ollut myös jatkuva yhteys Somalian takaisinotosta vastaavien viranomaisten kanssa. Somaliaan on saatu palautettua vuosittain alle kymmenen henkilöä, mutta tällä hetkellä Somalia ei ota vastaan muita kuin vapaaehtoisesti palaavia kansalaisiaan.

Palautusjärjestelyt ovat siis toimineet kohtuullisesti tietyissä tilanteissa operatiivisella tasolla, mutta ongelmana edelleen on, että muun muassa edellä mainitut valtiot edelleen määrittelevät itse ne ehdot, millä suostuvat ottamaan vastaan kansalaisiaan. Ongelma on koko EU:n laajuinen ja sen kokonaisvaltainen ratkaiseminen edellyttää toimia EU-tasolla.

Rikoksiin syyllistyneiden palauttamisen osalta ongelmana on, että vaikka lähtökohtaisesti palautettava oltaisiin valmis ottamaan vastaan, esimerkiksi Somalian viranomaiset ovat kieltäytyneet ottamaan vastaan vakaviin rikoksiin syyllistyneitä kansalaisiaan tekemällä oman kokonaisharkintansa palautuksen kohtuullisuudesta, vaikka palauttamisen kokonaisharkinta on jo käsitelty Suomen oikeusjärjestelmässä. Irakin osalta on myös ilmennyt ongelmia rikokseen syyllistyneiden määrittelyn suhteen. Vaikka Irak lähtökohtaisesti ottaa vastaan Suomessa rikoksiin syyllistyneitä kansalaisiaan, Irakin viranomaisten näkemykset "oikeista" rikoksista eivät välttämättä vastaa Suomen oikeusjärjestelmän määritelmiä rangaistavista teoista ja tuomittavuudesta.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Minna Hulkkonen

Erityisasiantuntija

Emma Patovuori

Jakelu	Eduskunta
Tiedoksi	Ministeri Mikkonen Erityisavustaja Kivinen SM HKO SM PO SM MMO SM Viestintä Maahanmuuttovirasto Poliisihallitus

VN/23955/2022-SM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: